

Aftenposten 16. mai 1991

Viktig skritt mot en EØS-avtale

Av Statsminister Gro Harlem Brundtland

Tidligere i denne uken tok vi et viktig skritt mot opprettelse av et europeisk økonomisk samarbeidsområde. Ministrene fra de 6 EFTA-landene og de 12 EF-landene ble enige om hovedelementer i en EØS-avtale. Målet om undertegning av avtalen innen utgangen av juni er dermed innen rekkevidde.

Biter på plass

I 1989 satte EFTA og EF seg et felles mål; å få til en omfattende samarbeidsavtale med felles regelverk og de nødvendige institusjonelle løsninger. Utfordringen var klar: Fra 1.1.93 vil EF ha etablert sitt indre marked som mottar 70% av vår eksport. Våre bedrifter og våre arbeidsplasser avhenger av at vi sikrer adgangen til dette markedet. Samtidig ønsker vi å delta i et bredt politisk samarbeid i Europa på områder som miljø, forskning, utdanning og sosiale spørsmål.

Mange mente at det ikke var mulig å forene land fra to så ulike organisasjoner om så ambisiøse mål. Men det er mulig. Det omfattende regelverket tar form. Det gjør også institusjonene; en felles uavhengig domstol og en beslutningsprosess som sikrer alle parter medinnflytelse og medbestemmelse i EØS. De institusjonelle spørsmålene har vært de vanskeligste å løse. Vi snakker her om et nybrottsarbeid i det europeiske samarbeidet. Nå faller bitene på plass. Det understreker den politiske viljen til å nå frem i alle de 18 landene.

Felles domstol

Opprettelse av en EØS-domstol har vært et EFTA-krav fra begynnelsen. Et omfattende felles regelverk krever rettslige ordninger som kan løse tvister og tolke regelverket. Uten slike felles regler kan de sterke ta seg til rette. Partenes politiske og økonomiske tyngde blir da det avgjørende. Det er ikke i norsk interesse. EF har nå gått med på å opprette en felles uavhengig EØS-domstol. Domstolens avgjørelser vil i første rekke rette seg mot EFTA- og EF-landene i spørsmål som gjelder fortolkning av EØS-regelverket. Denne del av domstolens virksomhet skiller seg i prinsippet ikke fra f.eks. den internasjonale domstol i Haag.

EØS-avtalen vil gi felles konkurranseregler i hele Vest-Europa. Slike regler hindrer at bedrifter med en særlig sterk stilling i markedet misbruker sin stilling til skade for konkurrenter og forbrukere. EF-kommisjonen vil påse at reglene etterleves likt av alle EF-området. EFTA-landene er rede til å etablere et tilsvarende overvåkningsorgan som kan gjøre det samme i EFTA-området. Norge vil overføre myndighet til dette EFTA-organet slik at det kan påse at også norske bedrifter

følger reglene. Om en bedrift vil anke vedtaket fra EFTA-organet, kan dette gjøres til EØS-domstolen. Domstolens avgjørelser vil i såfall avgjøre saker mellom bedrifter og EFTAs overvåkningsorgan med endelig virkning.

Beskyttelse

Et felles regelverk er i alles interesse. Men det kan oppstå spesielle situasjoner i et land som gjør det vanskelig å etterleve EØS-reglene. Vi har derfor arbeidet for å få inn en passende beskyttelsesklausul i avtalen. Dette har vi nå fått gjennomslag for. Om alvorlige problemer av økonomisk, samfunnsmessig og/eller miljømessig karakter er i ferd med å oppstå, kan vi selv, etter egen vurdering, sette avtaleforpliktelsene til side. Klausulen er meget vidt definert, og gir oss stor fleksibilitet til å avgjøre når vi selv ønsker å anvende den.

Fra norsk side har vi lagt særlig vekt på å få med den direkte referansen til miljøhensyn. Vårt arbeid førte frem. Vi har dermed bidratt til å styrke miljødimensjonen i det internasjonale handelsregelverket.

Påvirkning

Dette understeker et viktig poeng; det er bare gjennom aktiv deltakelse i internasjonalt samarbeid at vi kan bidra til forandring. Da vi startet EØS-forhandlingene var mange bekymret over at EFs miljøstandarder lå langt under våre. Men bare i løpet av de to årene forhandlingene har pågått, har mange av disse problemene løst seg. EF har på en rekke områder videreutviklet sitt regelverk til vårt nivå. Ikke noe land i Europa ønsker å være en sinke i miljøarbeidet. Om man derimot vil fremstå som foregangsland, kommer man ingen vei ved å isolere seg. Det er gjennom deltakelse at vi kan sette nivået også for andre.

Deltakelse i EØS er noe ganske annet enn et EF-medlemskap. Derfor kan vi ikke vente at vi får medbestemmelse i EF. Men i utformingen av nytt regelverk vil eksperter fra EFTA-landene få delta på alle nivåer i EFs forberedelsesarbeid. Dette gir oss en helt ny anledning til å påvirke de regler som kan komme til å gjelde i 18 land. Her er ikke landstørrelsen avgjørende. Har vi fornuftige forslag, får vi alle muligheter til å samle støtte blant de andre landene. For at et forslag skal bli til en EØS-regel, kreves det vedtak ved enstemmighet. EF og EFTA som grupper må si ja. For at EFTA samlet skal gi sin tilslutning må alle de seks landene være enige. Vi kan ikke påføres et vedtak mot vår vilje. Dette sikrer oss reell medbestemmelse i EØS.

Viktig bidrag

Enda gjenstår flere uløste spørsmål i EØS-forhandlingene. Blant annet er det ennå ikke funnet noen løsning på fiskerispørsmålene. Dette vil kreve aktiv innsats fra norsk

side i ukene fremover.

Men allerede nå kan vi fastslå at EØS-avtalen er ønsket av alle landene i Vest-Europa. Vi gir et viktig bidrag til europeisk samarbeid. Vi lager en modell som på sikt kan være av interesse også for de nye demokratiene i Sentral- og Øst-Europa. For alle EFTA-landene, enten de har søkt EF-medlemskap eller kan komme til å gjøre det, er avtalen like nødvendig. Ikke noe EFTA-land kan regne med å bli medlem av EF før tidligst i 1995-96. Men det indre markedet står klart fra 1993. Derfor haster det med å få EØS-avtalen på plass. Vi tok et viktig skritt mot dette målet natt til forrige tirsdag.